

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.1.3>**В. В. Коваленко**

кандидат юридичних наук,
докторант відділу проблем державного управління
та адміністративного права Інституту держави і права
імені В.М. Корецького Національної академії наук України
ORCID ID: 0009-0009-8283-9267

ДЕЯКІ ПОГЛЯДИ ФІНАНСИСТІВ НА ШЛЯХИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)

У даній науковій статті аналізуються деякі погляди фінансистів на шляхи сталого розвитку України в умовах воєнного стану та післявоєнний період. Зокрема, здійснено аналіз результатів анонімного опитування респондентів з числа економістів, юристів і фахівців в галузі фінансової діяльності з питань, що стосувались шляхів сталого розвитку України в умовах воєнного стану та післявоєнний період.

Зокрема, встановлено, що майбутнє нашої держави у такій ситуації у повній мірі залежить від наявних фінансових та економічних ресурсів, які навіть в умовах війни з російською федерацією мають охоронятись нормами вітчизняного та міжнародного права.

Крім цього, доведено, що співпраця з різноманітними міжнародними фінансовими організаціями має здійснюватись з урахуванням національних інтересів, а також з дотриманням положень Конституції України та Закону України «Про міжнародні договори», позаяк це є не тільки необхідним елементом забезпечення сталого розвитку нашої держави, але й гарантією її незалежності та територіальної цілісності.

Визначено також, що у ході розробок національних державних програм з означеної тематики дослідження варто використовувати позитивний зарубіжний досвід, особливо в частині ефективної розбудови тих держав, які стали жертвами від військових дій на її території, а також різноманітних шахрайських та інших протиправних схем, пов'язаних з використанням фінансових, економічних ресурсів, які спрямовувались на реалізацію цілей сталого розвитку.

Виходячи з отриманих результатів проведеного дослідження, констатовано також, що процес сталого розвитку України має забезпечуватись висококваліфікованими працівниками вказаних вище сфер суспільної діяльності, а також дієвим громадським контролем за станом реалізації визначених у державних програмах завдань і цілей. Більш того, враховуючи вимоги міжнародних фінансових установ, в Україні має бути створений на рівні всіх органів державної влади системний і безперервний моніторинг за раціональним і цілеспрямованим використанням існуючих для сталого розвитку фінансових, економічних та інших ресурсів його забезпечення.

Ключові слова: сталий розвиток України; економіка; фінанси; забезпечення; громадський контроль; органи державної влади; міжнародні фінансові установи; анонімне опитування; респонденти; запобігання правопорушенням.

Постановка проблеми. Закріпивши у преамбулі Конституції України євроінтеграційні та євроатлантичні наміри вступу її у Європейський Союз (ЄС) та НАТО, наша держава особливо активно та цілеспрямовано розпочала вчиняти відповідні дії на внутрішній арені з 2014 року та здійснює їх в умовах воєнного стану у сьогоденні [1].

Проте, як показує практика, на цьому шляху, крім проблем, пов'язаних з наслідками війни

російської федерації з Україною, виникла низка перешкод іншого характеру, які знижують ефективність діяльності відповідних державних і суспільних інституцій, яка спрямована на удосконалення процесу сталого розвитку нашої країни в умовах воєнного стану та у післявоєнний період.

У першу чергу, мова ведеться про неналежне правове забезпечення з означених питань та

порушення при цьому закріпленого фундаментального у міжнародному праві та Конституції України принципу верховенства права (ст. 8 Основного закону) [2, с. 16]. Зокрема, тільки у 2025 році в Україні прийнято ряд законодавчих актів, які суперечать зазначеному основоположному принципу права, а саме:

а) нову редакцію ст. 46 Бюджетного кодексу (БК), яка свавільно посягає на конституційні права, законні інтереси і свободи людини і громадянина, і з огляду положень ст. 41 Кримінального кодексу (КК) не може бути визнана такою, що відповідає вимогам закону;

б) постанову Кабінету Міністрів України від 03.01.2025 № 1 «Про особливості пенітенціарного забезпечення» [3], яка також не кореспондується з вимогами ст. 8 Конституції України та неоднозначно оцінюється у суспільстві, зокрема, з боку юридичної спільноти [4].

Крім цього, як встановлено в ході даного дослідження, до детермінаційного комплексу причин і умов, які знижують діяльність суб'єктів забезпечення сталого розвитку України, слід також віднести й злочинність, рівень якої має тенденції до зростання, а основні кримінологічно значущі показники – до погіршення. Так, якщо рівень злочинності у розрахунку на 10 тис. населення у 2013 році (першому звітному періоді після прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу (КПК)) склав 123,7 випадки, та у 2021 (останньому «довоєнному» році) – 45,7 в 2020 році – 88,1, а в 2023 році – 115,5 випадків [5].

Характерним при цьому є й такий юридично значущий факт – практично незмінною (у межах статистичної похибки (від 0,9% до 2%)) у структурі загальної злочинності є питома вага кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності [5].

Виходячи з цього, варто визнати, що в наявності складна прикладна проблема, яка потребує вирішення й на науковому рівні. Враховуючи зазначене, у ході даного пошуку було проведено анонімне опитування респондентів з числа фахівців фінансової діяльності, результати якого склали предмет цієї наукової статті. При цьому її *метою* є обґрунтування необхідності активізації наукових досліджень з означеної проблематики з урахуванням сучасних завдань і шляхів їх вирішення у контексті сталого розвитку України.

У свою чергу, *головним завданням* цієї роботи є всебічна оцінка отриманих результатів анонімного опитування фахівців у галузі фінан-

сової діяльності з урахуванням існуючих проблем, що стосуються сталого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показали результати вивчення наукової літератури, досить активно та предметно питаннями сталого розвитку економіки України займаються такі учені, як І. Б. Заверуха, В. В. Коваленко, М. П. Кучеренко, Т. А. Латковська, А. А. Нечай, О. П. Орлик, П. С. Пацурківський, Н. Ю. Пришва, Л. А. Савченко та інші.

Поряд з цим, у контексті досліджень, які ґрунтуються на відповідних емпіричних матеріалах, зазначена проблематика на науковому рівні вивчена недостатньо, що, у свою чергу, обумовлює необхідність проведення комплексних доктринальних пошуків у цьому напрямі.

Метою статті є: розкрити особливості поглядів фінансистів на шляхи сталого розвитку України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Вказане емпіричне дослідження проведено у 2023 році у 12 регіонах України. При цьому в анонімному опитуванні на добровільних засадах прийняли участь 1256 осіб, які мали фахову підготовку з фінансів та працювали в установах, організаціях та підприємствах різних форм власності, 68% з яких (842 респонденти) виконували трудові обов'язки у державному секторі економіки України та займались фінансовою діяльністю. Крім цього, така ж кількість респондентів була залучена з числа економістів та юристів.

У проведенні анонімного опитування взяли участь респонденти віком від 22 до 64 років і старші. У структурі респондентів даної категорії пріоритетну питому вагу мали особи віком від 40 років (587 з 1256 респондентів, або 47% у загальній їх кількості), тобто найбільш фахових і підготовлених фінансистів, 4% (52 особи) з яких володіли науковим ступенем «кандидата» чи «доктора» фінансового права або «доктора філософії», а ще 49% (611 осіб) – ступінь «магістра фінансів», тобто ті особи, що характеризувались високим рівнем інтелектуальної готовності до оцінки тих питань, що були винесені для анонімного опитування. Найбільший професійний стаж роботи за обраною спеціальністю мали респонденти, які пропрацювали у сфері економіки та фінансової діяльності від 8-ми до 11 років (444 з 1256 опитаних осіб, або 35% у загальній їх кількості), а найменший – від 20 років і старші (21 особа (2%)).

У ході проведення зазначеного наукового дослідження були отримані наступні теоретично та практично значущі результати, а саме:

1. Тільки 17% респондентів (210 з 1256 опитаних осіб) задоволені сучасною економічною політикою України, а ще 31% (389 осіб) – лише «частково». Таким чином, виходячи з того, що більшість респондентів (52% або 657 з 1256 опитаних осіб), не задоволені даною сферою суспільної діяльності в нашій державі, можна констатувати, що в наявності є складна прикладна проблема, вирішення якої лежить також й у площині наукових досліджень, тобто зазначена тематика є актуальною та такою, що має теоретичне та практичне значення. Майже стільки ж опитаних осіб (634 з 1256 або 50% у структурі всіх респондентів) також незадоволені сучасною економічною політикою України.

Знову ж таки, лише 21% респондентів (263 з 1256 осіб) вважають належним правове забезпечення сучасної економіки України, а ще 35% (439 осіб) повідомили, що цей процес носить «частковий» характер. І, хоча зазначені показники є дещо нижчими від оцінки даного питання опитаними економістами («ні» – заявило 54% респондентів), а також юристами (40%) наявність у загальній кількості осіб, які незадовільно характеризують сучасний стан даного виду правового забезпечення в нашій державі, дозволяє констатувати, що в наявності одна з корелянтів, яка детермінує низький рівень сучасної економічної політики та її реалізації на практиці, а також сприяє вчиненню кримінальних та інших правопорушень у зазначеній галузі суспільної діяльності. При цьому варто зазначити, що нейтралізація, блокування, усунення тощо вказаної детермінанти протиправної поведінки є нагальним завданням сьогодення на шляху правового забезпечення сталого розвитку України [7, с. 448-460].

2. Як видається, практично значущими у сенсі даного наукового дослідження можна визнати й відповіді опитаних фінансистів щодо наукового супроводу економічної діяльності в Україні. Зокрема, майже половина респондентів (47% або 597 з 1256 опитаних осіб) вважають наукову діяльність у цьому напрямі незадовільною (неналежною, недосконалою тощо), а ще 32% (412 осіб) – вважають її «частковою» (серед економістів кількість незадоволених з цього приводу складає 49%, а серед юристів – 29%).

Зазначений результат дослідження дозволяє стверджувати, що, з одного боку, сталий розвиток будь-якого явища чи процесу суспільного характеру об'єктивно неможливий без наукового супроводу, а з іншого, свідчить про те, що науковий супровід має носити динамічний

характер, тобто враховувати наявність нових форм і способів економічної діяльності, у тому числі латентного спрямування (не тільки йти, як кажуть, «ногою у ногу» з даною галуззю суспільних відносин, але й випереджувати їх, застосовуючи при цьому такі методи наукового дослідження, як «прогнозування», «наукового експертизування», «абстракції», «сходження від загального до конкретного», «моделювання», т. ін.) [6].

Звертають також на себе увагу, як продовження визначених вище у ході даного анонімного опитування проблем, й відповіді фінансистів щодо співвідношення сучасних реформ у сфері економіки України зі змістом кращих економік світу. Так, 49% із зазначених осіб (613 з 1256 респондентів) переконані, що така відповідність відсутня, а ще 30% (366 осіб) – що вона є «частковою» («ні» також заявили 51% опитаних економістів та 34% – юристів).

Отже, в наявності не тільки і не стільки практична, скільки наукова прогалина, яка, без сумніву, має бути усунута на монографічному і доктринальному рівні, у тому числі шляхом розробки нової державної Стратегії сталого розвитку економіки України в умовах воєнного стану та у післявоєнний період.

3. Тривожними та такими, що потребують публічного оприлюднення для оцінки з боку органів державної влади України (ст. 6 Конституції України), є відповіді зазначених респондентів щодо дій влади, спрямованих на звуження існуючих у законі економічних прав громадян в нашій державі, позаяк на сьогодні це виступає однією з потенційних загроз національній безпеці України. Так, неоправданими вважають такі дії 68% респондентів з числа фінансистів (857 з 1256 опитаних осіб) (не задоволені зазначеними «звуженнями» 58% економістів та 59% юристів). Без сумніву, враховуючи оцінку такої діяльності нашої держави з боку Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), а також інших міжнародних інституцій (ООН, Рада Європи, Європейського Союзу, т. ін.), слід констатувати, що без вирішення даної проблематики, у тому числі на рівні правового забезпечення [8], неможливо підвищити рівень не тільки сталого, але й поточного розвитку нашої держави. Зокрема, у контексті реформ, що проводяться в економічній сфері України, як видається, теоретичну та практичну значущість мають також й отримані в ході даного наукового дослідження результати опитування фінансистів щодо необхідності співпраці нашої держави з Міжнарод-

ним валютним фондом (МВФ), а саме: тільки 12% респондентів (142 з 1256 опитаних осіб) таку співпрацю схвалюють (економісти з цього приводу ще більш категоричні (2% або 11 опитаних осіб). Поряд з цим, 45% респондентів (571 особа) вважають, що така співпраця не є необхідною, а ще 43% (543 особи) переконані, що це слід робити «частково» (серед юристів ці показники мають такий вигляд, а саме: «ні» – заявили 32% або 400 опитаних осіб та «частково» – 37% (463 особи)).

Не менш категоричними та такими, що не співвідносяться з оптимістичними висновками і оцінками вищих посадових осіб України, є й відповіді опитаних фінансистів щодо подальшої співпраці нашої держави з МВФ.

Зокрема, 47% респондентів (593 з 1256 опитаних осіб) вважають таку подальшу співпрацю недоцільною (серед економістів так думають 48% (607 осіб), а юристів – 30% (389 осіб), а ще 50% фінансистів переконані, що подальша співпраця з МВФ має бути «частковою» (економісти – 50% (640 осіб), а юристи – 33% (403 респонденти)).

Зазначені результати свідчать про те, що в наявності одна із детермінаційних корелянт, яка негативно впливає на сталий розвиток економіки України у сучасних умовах, що, без сумніву, слід враховувати у ході прийняття та реалізації відповідних державних програм реформування у сфері економічної та фінансової діяльності, а також при оцінці їх ефективності на практиці, особливо в частині запобігання вчиненню у цій галузі суспільної діяльності кримінальних та інших правопорушень [9].

4. Як показали результати аналізу отриманих відповідей, тільки 49% опитаних фінансистів (613 з 1256 респондентів) переконані, що у сьогоднішній день варто розширювати розвиток малого бізнесу в Україні (з цього приводу «так» повідомили 47% опитаних економістів (588 з 1256 осіб) та юристів – 58% (613 осіб). Зазначений результат дослідження, з одного боку, можна оцінювати, як «стереотипне відношення» відповідних фахівців до суб'єктів малого бізнесу, яке склалось у так звані радянські часи та період «дикої» приватизації в Україні, а з іншого, як одну з корелянт детермінаційного комплексу причин і умов, які стримують (перешкоджають і зупиняють) сталий розвиток нашої держави, в також знижують рівень запобіжної діяльності у даній галузі суспільних відносин.

Цікавими, у сенсі змісту предмета даного дослідження, є й результати анонімного опи-

тування фінансистів щодо державного регулювання ціноутворення в Україні, а саме – тільки 19% респондентів (224 з 1256 осіб) заперечують таке регулювання (серед економістів таку позицію займають 21% опитаних осіб (274 з 1256 респондентів), а серед юристів – 20% (253 особи). З цього можна зробити висновок про те, що зазначене питання має стати одним із пріоритетних напрямів реформування сфери економіки в Україні, особливо в умовах воєнного стану, безробіття та низького рівня соціального захисту економічних прав громадян [10].

Важливими, як видається, є й відповіді опитаних фінансистів щодо необхідності здійснення державного контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності. Так, більшість респондентів (40% (503 з 1256 опитаних осіб) заявили «так», а ще 41% (516 осіб) – «частково») переконані, що такий контроль має бути постійним. Серед економістів відповіді мали такий вигляд: «так» – 25% та «частково» – 29%, а серед юристів відповідно 52% та 33%. Зазначений результат дослідження дає право стверджувати, що в умовах воєнного стану в Україні держава об'єктивно вимушена контролювати раціональне та цільове використання існуючих у неї сил, засобів і ресурсів, а також вчасно запобігати вчиненню щодо цих об'єктів правової охорони у сфері економіки кримінальних та інших правопорушень.

Знову ж таки, як видається, певне теоретико-практичне значення у контексті змісту реформ, які здійснюються у галузі економічної діяльності, мають отримані у ході даного анонімного результати опитування фінансистів з питань, які пов'язані з підвищенням податків в Україні, залежно від отримуваних доходів за рахунок встановлення відповідної шкали. Так, зазначену діяльність держави позитивно оцінюють 30% (388 з 1256 осіб) респондентів, а ще 52% (651 особа) – вважають, що такі дії слід вчиняти «частково» (серед економістів «так» відповіли 55%, а «частково» – 23%, серед юристів – відповідно, 51% та 29%).

Виходячи з цього, можна констатувати, що справедливе оподаткування є гарантією сталого розвитку економіки та в цілому держави не тільки у мирний час, але в умовах воєнного стану в Україні.

Як встановлено в ході даного дослідження, 60% респондентів (760 з 1256 осіб) з числа фінансистів проти подальшої приватизації державних підприємств (серед економістів їх кількість складає 45%, а юристів – 48%). Зви-

чайно, що цей факт можна тлумачити як оціночний критерій попередніх таких приватизацій, які в Україні не дали очікуваних результатів та детермінували низку негативних наслідків з цього приводу в економіці: корупцію; різноманітні види розкрадань державного майна; зловживань службовими повноваженнями тощо. Більш того, несправедливі та непрозорі процедури приватизації в нашій країні у попередні роки дали можливість незаконно збагатитись незначній кількості людей та, по суті, «породили» сучасних мультимільярдерів і монополістів в економічній сфері діяльності держави.

Цікавим у контексті даного дослідження та таким, що є логічним продовженням проблем, мова про які велась вище, є відповіді фінансистів на питання щодо деприватизації (націоналізації) колишніх державних підприємств, які на сьогодні є нерентабельні та збитковими. Зокрема, за такі дії держави повідомили 69% зазначених респондентів (серед економістів їх кількість склала 71%, а юристів – 77%).

Отже, виходячи з отриманих результатів анонімного опитування, можна констатувати, що сучасні реформи у галузі економічної діяльності та сталого розвитку України в обов'язковому порядку мають враховувати і цей аспект суспільних потреб. Тим більше, що такі аналоги мали місце у життєдіяльності тих зарубіжних країн, що розбудовували і відновлювали свою економіку у післявоєнний період, та які на сьогодні є провідними економічними державами світу (ФРН, Японія, Південна Корея, ін.).

5. Більшість респондентів з числа фінансистів (70% (888 з 1256 опитаних осіб) повідомили в анкеті «так», а ще 17% (217 осіб) – «частково») переконані, що в умовах воєнного стану в Україні слід посилювати юридичну відповідальність за вчинення правопорушень у сфері економіки (серед економістів число таких респондентів є не меншою, а саме: «так» заявили 77% (973 з 1256 осіб) із них та «частково» – 14% (179 осіб); у юристів ці показники склали відповідно: 71% та 24%).

Отже, виходячи з отриманих результатів даного дослідження, можна стверджувати, що у правовому механізмі забезпечення сталого розвитку України питання юридичної відповідальності мають стати одним із напрямів її якісної видозміни та, зокрема, й шляхом спеціально-кримінологічним запобіганням правопорушенням у зазначеній галузі суспільної діяльності. При цьому слід виходити з того, що в умовах війни нераціональне та протиправне

використання економічного потенціалу держави у власних корисливих цілях – це одна із реальних загроз національній безпеці України.

У такому контексті можна оцінити й відповіді респондентів з числа фінансистів щодо встановлення довічного позбавлення волі за розкрадання в економіці в особливо великих розмірах в умовах воєнного стану. Зокрема, «так» з цього приводу заявили 83% (966 з 1256 респондентів) опитаних осіб (серед економістів таку ж думку висловили 75% (943 особи), а серед юристів – 88%). Таким чином, можна констатувати, що попри загальні тенденції щодо гуманізації чинного законодавства України, зменшення рівня застосування крайніх репресивних засобів до правопорушників в умовах воєнного стану домінуючою у деяких прошарках суспільства є зазначена позиція, що, без сумніву, варто також мати на увазі при розробці та реалізації відповідних державних програм сталого розвитку України. При цьому варто у зв'язку з цим зауважити, що не дивлячись на європейські та євроатлантичні наміри України щодо вступу у відповідні міждержавні структури (ЄС, НАТО, т. ін.), майже половина опитаних фінансистів (48% або 617 з 1256 респондентів) не допускають участь у наглядових радах суб'єктів економічної діяльності в нашій державі представників іноземних держав (серед економістів так вважають 81% опитаних осіб (1025 респондентів), а юристів – 65% (817 осіб). Отже, адаптуючи національне законодавство до кращих міжнародних нормативно-правових актів, зокрема до законодавства ЄС, слід враховувати настрої населення України до тих чи інших питань, позаяк у сьогоднішні вони складають той кореляційний зв'язок, який детермінує вчинення правопорушень у сфері економіки.

6. Як видається, дещо неочікуваними та такими, що носять несистемний характер, можна вважати відповіді фінансистів на питання щодо встановлення максимальної межі заробітної плати для керівників у державній сфері економіки. Проти зазначеного методу виявилось 50% респондентів (621 з 1256 опитаних осіб) (серед економістів кількість таких рішень склала 23% (292 особи), а серед юристів – 9% (113 осіб)). Натомість, 26% фінансистів (324 особи), 50% економістів (633 особи) та 43% (544 особи) юристів переконані, що максимальні межі зарплат для керівників державних підприємств, організацій і установ мають встановлюватись на нормативно-правовому рівні. При цьому кількісний «коридор» показників з озна-

ченої проблематики може свідчити про складність та, одночасно, неоднозначність вирішення даного питання, а також про необхідність більш ефективного підходу держави до формування керівного складу економічно важливих об'єктів та рентабельних підприємств. Саме тому, мабуть, майже половину респондентів з числа фінансистів (46% або 588 з 1256 опитаних осіб) не влаштовує реалізація у сьогоденні України принципів публічності та прозорості в економічній діяльності (серед економістів таку позицію займають майже 46% опитаних осіб, а серед юристів – 43%). При цьому ще 33% фінансистів переконані, що зазначені принципи реалізуються лише «частково».

Отже, якщо й надалі в нашій державі економічна діяльність буде носити латентний (тіньовий, закритий, неофіційний тощо) характер, то жодні реформи у цій галузі суспільних відносин не досягнуть бажаної мети. Більш того, непрозорість та непублічність економічної діяльності в Україні все більше детермінують рівень вчинення кримінальних та інших правопорушень, а тому нагальним завданням сьогодення є нейтралізація, блокування, усунення тощо причин і умов, які сприяють розвитку даного суспільно небезпечного явища.

7. У сенсі змісту даного дослідження, теоретично та практично значущими можна визнати отримані результати анонімного опитування фінансистів щодо регулювання економічних відносин в Україні відомчими нормативно-правовими актами. Зокрема, тільки 20% респондентів відповіли на це питання «так» (серед економістів – 36%, а юристів – 8%), а ще 45% перших вважають такий вид правового регулювання «частковим».

Виходячи з цього, слід визнати, що тільки дотримуючись вимог ст. 92 Конституції України, відповідно до яких виключно законами визначається економічна діяльність, можна забезпечити сталий розвиток даної галузі суспільних відносин в нашій державі. Більш того, зазначений нормативно-правовий підхід дозволить на практиці упорядкувати управлінський аспект даного виду діяльності, а також дасть змогу підвищити відповідальність Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України в парламентсько-президентській республіці за її наслідки та збільшить перспективи сталого розвитку нашої держави.

8. Як видається, у сенсі правового забезпечення сталого розвитку України, важливими можна вважати й результати даного дослід-

ження, що стосуються відношення фінансистів щодо приватизації або віддачу в строкову оренду для приватних осіб природних ресурсів в Україні, а саме – «так» вважають тільки 12% респондентів (168 з 1256 опитаних осіб) (серед економістів питома вага таких респондентів склала 22%, а серед юристів – 9%), а ще лише 29% (365 осіб) такий підхід підтримують «частково».

Зазначений результат дає можливість стверджувати, що подальші приватизаційні та тому подібні орендні підходи до використання надр та інших природних ресурсів в нашій державі не тільки буде перманентним порушенням ст. 13 Конституції України з означених питань, але й розширенням небезпечно негативних меж і впливу на суб'єктів економічної діяльності детермінаційного комплексу причин і умов, які сприяють вчинення кримінальних та інших правопорушень у вказаній галузі суспільних відносин. Саме тому в умовах воєнного стану та у післявоєнний період сталого розвитку України, досить важливо раціонально та справедливо використовувати існуючі природні ресурси нашої держави.

Тривожними та такими, що мають стати одним з ключових напрямів реформування суспільних відносин у контексті сталого розвитку України, можна вважати результати опитування фінансистів, що стосуються оцінки правового забезпечення життєвого рівня в нашій державі. Зокрема, лише 5% респондентів (53 з 1256 опитаних осіб) повідомили, що задоволені таким видом державної діяльності (серед економістів питома вага зазначених респондентів склала 17%, а юристів – 31%), тобто в наявності одна з детермінант, яка спричинює та обумовлює вчинення кримінальних та інших правопорушень у сфері економіки. Майже половина респондентів з числа фінансистів (44% (555 з 1256 опитаних осіб) незадовільно оцінюють діяльність громадських рад на державних підприємствах (серед економістів такої думки притримується 38% респондентів, а серед юристів – 52%). Зазначений результат анонімного опитування свідчить ще про одну проблему, яка суттєвим чином впливає на ефективність сталого розвитку України та обумовлює у зв'язку з цим необхідність підвищення рівня запобіжної діяльності, зокрема з питань, які стосуються нейтралізації, блокування, усунення тощо детермінант, які сприяють даному стану речей у вказаній галузі суспільних відносин.

Отже, нагальним завданням сучасних державних програм, які пов'язані з реформуванням та правовим забезпеченням сталого розвитку України, є усунення, блокування, нейтралізація тощо вказаних вище детермінант, які сприяють зазначеним вище суспільно небезпечним діям.

У цьому ж сенсі кримінологічно значущими можна вважати також й отримані результати даного дослідження щодо оцінки діяльності контрольно-ревізійних (аудиторських) органів в Україні, а саме: лише 31% респондентів з числа фінансистів (400 з 1256 опитаних осіб) вважають її позитивною, а ще 34% (412 осіб) – частково задоволені роботою цих суб'єктів запобігання злочинам (серед економістів ці показники мають такий вигляд: «так» повідомили 30%, а «частково» – 27%; а серед юристів – відповідно, 27% та 26%). Виходячи з цього, можна констатувати, що реформування контрольно-ревізійних (аудиторських) служб в нашій державі є об'єктивною потребою сьогодення, яка у свою чергу, детермінована низкою інших існуючих в економіці України проблем, у тому числі й тих, мова про які велась вище.

9. Викликають подив та певне занепокоєння й результати опитування фінансистів з питань, що стосуються оцінки ефективності та інших критеріїв результативності сучасної Стратегії сталого розвитку економіки України. Зокрема, тільки 19% респондентів (237 з 1256 осіб) вважають, що зазначена державна програма відповідає економічним та іншим соціально-правовим реаліям сьогодення, які склались в нашій державі (серед економістів у цього приводу повідомили «так» 11% опитаних осіб, а ще 45% – «частково»). Таким чином, як видається, варто визнати, що зміст вказаної вище Стратегії потребує суттєвої видозміни з урахуванням проблем довоєнного періоду розвитку економіки, воєнного стану та у післявоєнний відповідний часовий проміжок, а також позитивного зарубіжного досвіду тих країн, які у свій час мали аналогічні виклики, загрози та проблеми у даній галузі суспільної діяльності. У сенсі розробки науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення правового механізму сталого розвитку України, важливими можна визнати й результати відповідей фінансистів на питання щодо використання позитивного міжнародного досвіду у ході реформ у даній сфері суспільної діяльності, а саме – лише 29% цих респондентів (349 з 1256 опитаних осіб) переконані, що такий досвід використовується в нашій державі

належним чином (серед економістів такої позиції притримуються 30% респондентів, а серед юристів – 34%), а ще 41% фінансистів (518 осіб) вважають таку діяльність лише «частковою». Особливо тривожним у зв'язку з цим є той факт, що Україна на законодавчому рівні задекларувала свої наміри щодо вступу в ЄС та НАТО, досвід яких у консолідованому вигляді має стати практичним підґрунтям для якісної видозміни змісту та ефективної реалізації на практиці сучасної Стратегії сталого розвитку економіки нашої держави.

10. Цікавими та такими, що мають пряме відношення до формування корупційних та інших негативних явищ і процесів сталого розвитку України та пояснюють у певній мірі детермінацію у зв'язку з цим низького рівня її розвитку та функціонування, у тому числі в умовах воєнного стану, є результати даного дослідження, які стосуються питань, пов'язаних з політичною квотою кадрового забезпечення керівників міністерств та державних підприємств. Зокрема, 50% опитаних фінансистів (625 з 1256 осіб) заперечують таких підхід, а ще 26% (333 особи) вважають, що його слід застосовувати лише «частково» (серед економістів «ні» з цього приводу повідомили 57% та «частково» – 24%; а серед юристів – відповідно, – 64% та 15%). Таким чином, результати даного дослідження підтверджує один із соціальних висновків про те, що будь-якою діяльністю мають займатись лише фахівці, а не політики. Саме тому, мабуть, тільки 24% опитаних фінансистів (299 з 1256 осіб) вважають справедливою на сьогодні оплату праці висококваліфікованих працівників на державних підприємствах (серед економістів таку позицію займають 22%, а юристів – 19%), а ще 24% перших з цього приводу оцінюють зарплату вказаних осіб як «частковою» (кількість економістів з подібною думкою склала 28%, а серед юристів – 25%). Як видається, вказаний результат анонімного опитування акцентує також увагу на ще одну суттєву проблему, яка склалась, розвивається та функціонує у якості негативної тенденції у процесі сталого розвитку України та детермінує у зв'язку з цим комплекс причин, умов і корелянт, які сприяють вчиненню кримінальних та інших правопорушень у зазначеній сфері суспільних відносин.

Виходячи з цього, кримінологічно та практично значущими, у контексті змісту даного дослідження, можна визнати також і результати анонімного опитування фінансистів щодо впровадження зарубіжного досвіду з питань визна-

чення відповідних критеріїв професійного росту фахівців в економіці України. Зокрема, більшість респондентів (59% (527 з 1256 осіб) на це питання в анкеті анонімного опитування повідомили «так», а ще 23% (305 осіб) – «частково» (серед економістів кількість таких респондентів склала, відповідно, 42% та 40%, а серед юристів – 50% та 30%).

Отже, можна констатувати, що без впровадження у національну практику апробованого позитивного зарубіжного досвіду з питань управління в економіці, неможливо, априорі, підвищити рівень її ефективності та результативності в цілому.

Тривожними, нагальними та такими, що пояснюють наявність у сфері економіки України низки системних та суттєвих проблем, можна вважати й ті результати даного дослідження, які пов'язані з оцінкою опитаними фінансистами відповідності чинного законодавства у сфері економічної діяльності вимогам Конституції України. Так, лише 4% цих респондентів (32 з 1256 осіб) вважають ці правові відносини гармонійними (серед економістів вказану позицію займають 11%, а серед юристів – 27%). Крім цього, 31% опитаних фінансистів на це питання відповіли – «частково» (економісти – 38%, а юристи – 37%).

Таким чином, слід визнати, що в наявності ще одна детермінанта, яка сприяє розвитку негативних і протиправних явищ і процесів в економіці, вирішення якої у сучасних умовах функціонування даної галузі суспільної діяльності має стати пріоритетним і стратегічним напрямом її реформування та удосконалення в цілому.

Висновок. Отже, якщо узагальнити отримані результати анонімного опитування, то слід визнати, що без вирішення на всіх рівнях (законодавчому, правозастосовному, організаційному та ін.) визначених у ході даного дослідження та існуючих проблем функціонування нашої держави в умовах воєнного стану, досить складно буде підвищити рівень ефективності реалізації тих реформ, що пов'язані зі сталим

розвитком України як у сьогоденні, так і в післявоєнний період. При цьому одним із засобів забезпечення даного процесу має стати активізація наукових розробок у зазначеному напрямі.

Список використаної літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.12.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Головатий С. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія). Доповідь про правосуддя: довідкове видання (переклад українською). Страсбург: CDL – AD (2011) 003 GE V, 2011. 91 с.
3. Про деякі питання визначення розміру та порядку виплати пенсій: постанови Кабінету Міністрів України від 03.01.2025 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Піскун С. Про шляхи усунення дискримінаційності приватної власності. Електронні петиції. Офіційне Інтернет-представництво Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua>.
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013-2023 роки. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
6. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. для студ. і курсантів / за ред. П. С. Прибутка. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 156 с.
7. Криворучко С. Успіх у бізнесі. Від нуля до мільйонів: наукове видання. Київ: ЛАТ&К, 2018. 464 с.
8. Горбач Л. М., Плотников О. В. Глобалізація: світова економіка та українські реалії: монографія. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 224 с.
9. Гейро Ж.-Ф., Тюаль Ф. Геостратегія злочинності: громадсько-політичне видання: пер. з франц. Київ: Видавничий дім «Скіф», 2014. 292 с.
10. Економічна безпека держави: криміналістичне забезпечення: навч. посіб. / за ред. В. В. Топчія. Київ: 7 БЦ, 2021. 537 с.

Kovalenko V. V. Some views of financiers on the ways of sustainable development of Ukraine in martial law and the post-war period (comparative analysis)

This scientific article analyzes some views of financiers on the ways of sustainable development of Ukraine under martial law and the post-war period. In particular, the results of an anonymous survey of respondents from among economists, lawyers and specialists in the field of financial activity on issues related to the ways of sustainable development of Ukraine under martial law and the post-war period were analyzed.

In particular, it was established that the future of our state in such a situation fully depends on the available financial and economic resources, which even in conditions of war with the Russian Federation must be protected by the norms of domestic and international law.

In addition, it is proven that cooperation with various international financial organizations should be carried out taking into account national interests, as well as in compliance with the provisions of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine "On International Treaties", since this is not only a necessary element of ensuring the sustainable development of our state, but also a guarantee of its independence and territorial integrity.

It was also determined that in the course of developing national state programs on the specified research topic, it is worth using positive foreign experience, especially in terms of effective development of those states that have become victims of military actions on their territory, as well as various fraudulent and other illegal schemes related to the use of financial, economic resources that were aimed at implementing the goals of sustainable development. Based on the results of the research, it was also stated that the process of sustainable development of Ukraine should be ensured by highly qualified employees of the above-mentioned spheres of social activity, as well as by effective public control over the implementation of the tasks and goals defined in state programs. Moreover, taking into account the requirements of international financial institutions, in Ukraine, systematic and continuous monitoring of the rational and targeted use of existing financial, economic and other resources for its provision should be established at the level of all state authorities.

Key words: *sustainable development of Ukraine; economy; finance; provision; public control; state authorities; international financial institutions; anonymous survey; respondents; crime prevention.*